

Danuta Miłaszewicz
Katedra Makroekonomii
Uniwersytet Szczeciński

PRZEDSIĘBIORSTWA REGIONU SZCZECIŃSKIEGO A PROCESY GLOBALIZACYJNE – WYNIKI BADAŃ

1. Wprowadzenie

Pojęcia takie jak „globalizacja”, „procesy globalizacyjne” upowszechniły się w ostatnich latach i używane są w różnych kontekstach. Jednak pomimo ich upowszechnienia ścisła definicja tych pojęć nie jest możliwa, gdyż wielu autorów w różny sposób je ujmuje¹. Posłużymy się zatem jedną z możliwych definicji. Globalizacja może być szeroko rozumiana jako rosnąca przenikalność wszelkiego rodzaju granic. Granic fizycznych, takich jak czas i przestrzeń, granic narodowo-państwowych, granic gospodarek, branż i organizacji oraz granic mniej namacalnych, jak normy kulturowe². Wśród czynników sprawczych globalizacji wymienia się najczęściej³:

- ewolucję międzynarodowego podziału pracy,
- postęp technologiczny, a w jego obrębie rozwój transportu oraz łączności z informatyzacją procesów gospodarczych i społecznych, przejście w przemyśle przetwórczym do względnie łatwo przestawialnej produkcji oraz produkcji opartej na wiedzy,
- zmianę lokalizacji przestrzennej produkcji,
- masową konsumpcję dóbr i usług,
- uniwersalizację wzorów konsumpcji i ich przenośność przestrzenną,
- zorganizowane i zinstytucjonalizowane akty woli.

Globalizacja stanowi przedmiot zainteresowania wielu dyscyplin naukowych, gdyż jest procesem wielowymiarowym (wieloaspektowym). Bardzo często jednak skupiamy się wyłącznie na jej aspektach ekonomicznych.

W aspekcie ekonomicznym globalizacja rozumiana jest jako przyspieszenie trwającego od szeregu lat umiędzynarodowienia procesu gospodarowania. Procesu scalania gospodarek narodowych, przejawiającego się w dynamicznym wzroście międzynarodowych obrotów handlowych oraz przepływów kapitałowych i usługowych, wynikającego z coraz częstszego traktowania całego świata jako rynku zbytu. Za miarę uczestnictwa gospodarek i podmiotów w procesach globalizacyjnych uznać zatem można ich udział w powyższych dziedzinach.

Globalizacja ma swoich zwolenników jak i przeciwników. Zwolennicy podkreślają przede wszystkim pozytywne cechy tego procesu i szanse z nim związane.

---

¹ Szczegółowy przegląd sposobów ujmowania oraz definiowania tych pojęć znaleźć można w pracy A. Zaorskiej, *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i gospodarce światowej*, PWN, Warszawa 1998, s. 7-8 i 13-21.

² B.B. Parker, *Globalization and Business Practice. Managing Across Boundaries*, Sage Publications, Lonon, 1998, s. 6-7.

³ Por. A. Łukaszewicz, *Globalizacja a Unia Europejska*, *Ekonomia. Rynek. Gospodarka. Społeczeństwo* 2002, nr 3, s. 17.

Przeciwnicy natomiast skupiają się przede wszystkim na jego negatywnych stronach wskazując zagrożenia jakie z sobą niesie. To czy wykorzystane zostaną szanse globalizacji czy raczej będziemy mieć do czynienia z zagrożeniami, w sferze ekonomicznej, zależy od podmiotów gospodarczych, od zrozumienia przez nie istoty tego procesu i włączenia się w jego nurt. Znane są badania wskazujące, iż przedsiębiorstwa krajowe, szczególnie duże, świadome są szans i zagrożeń wynikających z konkurencji globalnej⁴, a także takie, które wskazują na bagatelizowanie tego problemu⁵. W poniższym referacie przedstawiona zostanie analiza postaw przedsiębiorstw regionu szczecińskiego wobec problemów globalizacji.

Zespół badawczy Uniwersytetu Szczecińskiego zakończył w 2001 roku realizację projektu badawczego pt. „Ogólna diagnoza szczecińskich przedsiębiorstw”⁶. Badania te przeprowadzono w dwóch etapach. Łącznie przebadano 540 przedsiębiorstw, które podzielono ze względu na wielkość (mikro, małe, średnie i duże) oraz profil działalności (produkcja, budownictwo, handel, i usługi). Badaniu ankietowemu zostały poddane firmy działające na obszarze Szczecina, Polic, Stargardu Szczecińskiego, Pyrzyca i okolic tych miast, czyli firmy z regionu szczecińskiego. Wszystkie przedsiębiorstwa odpowiadały na umieszczone w ankiecie pytania dotyczące różnych obszarów ich działalności. Pytania dotyczyły zatem zagadnień podstawowych, makroekonomicznych, otoczenia konkurencyjnego, struktury organizacyjnej, prawno-podatkowych, ekonomiczno-finansowych, marketingowych, kadrowych, organizacji i zarządzania, strategicznych. Dodatkowo do firm eksportujących skierowano suplement⁷. Uzyskane odpowiedzi opracowano osobno dla firm mikro, czyli zatrudniających nie więcej niż 9 osób, oraz pozostałych przedsiębiorstw, gdyż ankietę skierowaną do mikropodmiotów składała się z mniejszej liczby pytań. Strukturę badanych przedsiębiorstw przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1

Struktura badanych przedsiębiorstw (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem	Produkcja	Budownictwo	Usługi	Handel
Duże > 250 pracowników	3,6	35,0	0,0	60,0	5,0
Średnie 50 – 249 pracowników	23,0	27,0	18,1	41,6	13,3
Małe 10 – 49 pracowników	40,2	17,9	16,0	39,9	26,2
Mikro do 9 pracowników	33,2	22,6	16,1	58,1	19,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

2. Stosunek przedsiębiorstw regionalnych do procesów globalizacji

Wśród pytań zawartych w ankiecie skierowanej do przedsiębiorstw regionalnych, zespół badawczy umieścił pytanie „Czy w działalności firmy uwzględnia się wpływ globalizacji?” oraz zaproponował cztery odpowiedzi do wyboru, w kolejności:

a) nie dotyczy,

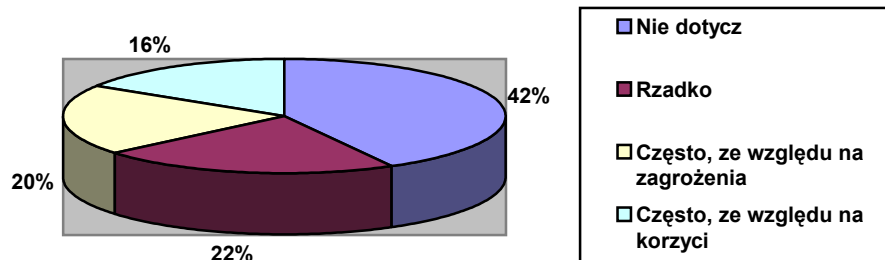
⁴ Por. Doskonalenie procesów zarządzania a świadomość menedżerska, red M. Strużycki, SGH Warszawa, 1998, maszynopis powielony.

⁵ Por. A. Zelek, Strategie przetrwania w warunkach globalizacji, Przegląd Organizacji 1996, nr 6 oraz E. Puckała, Menedżerowie wobec konkurencji, Manager 1998, nr 1.

⁶ Autorka referatu była członkiem zespołu badawczego.

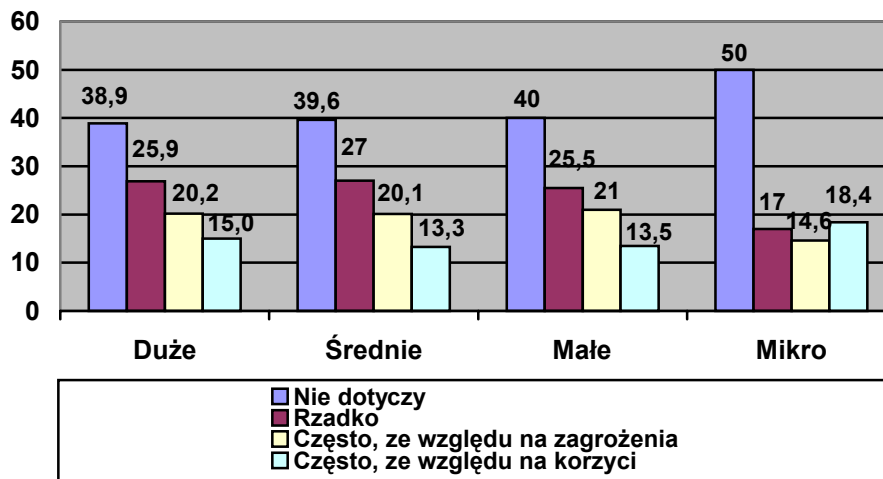
⁷ Przedsiębiorstwa odpowiadały na tak sformułowane pytania aby nie było konieczności podawania konkretnych danych finansowych.

- b) rzadko,
 c) często, gdyż stanowi dla nas duże zagrożenie,
 d) często, ze względu na korzyści jakie daje.

Wykres 1. Uwzględnianie wpływów globalizacji w działalności firmy

Źródło: opracowanie własne

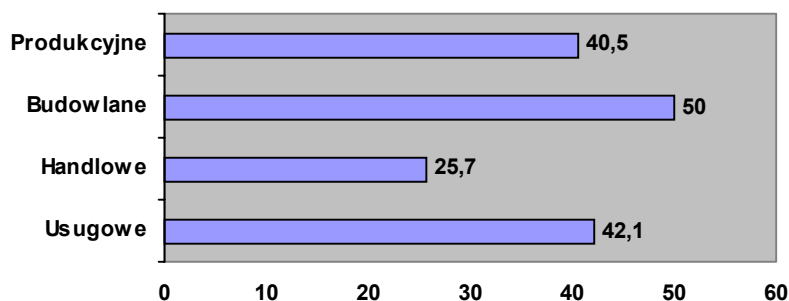

Wykres 2. Uwzględnianie wpływów globalizacji w działalności firmy wg wielkości przedsiębiorstwa

Źródło: opracowanie własne

Ankiety wypełniane były przede wszystkim przez zarządzających przedsiębiorstwami. Dają zatem obraz ich stosunku do obecnej sytuacji w gospodarce i w samym przedsiębiorstwie. Analiza uzyskanych odpowiedzi na powyższe pytanie stwarza podstawy do wysuwania wniosku, iż większość regionalnych przedsiębiorstw traktuje proces globalizacji jako zjawisko toczące się obok nich i nie wpływające na sytuację, zachowanie się i decyzje poszczególnych przedsiębiorstw.

Na wyżej zacytowane pytanie spośród całej próby badawczej odpowiedziało 95% ankietowanych podmiotów. Aż 42% przedsiębiorstw uznało, że problem globalizacji ich nie dotyczy i w działalności firmy nie uwzględniają one wpływów tego procesu. Zaskakujący jest to wynik, tym bardziej, że jest on podobny w każdej grupie firm wyróżnionych pod względem wielkości.

Wykres 3. Firmy nie uwzględniające w swojej działalności wpływ globalizacji (%)

Źródło: opracowanie własne

Za mało istotny problem globalizację uznało 22 % wszystkich firm, dlatego też rzadko uwzględniają go one w swojej działalności. Natomiast dla 36% firm globalizacja jest istotnym zjawiskiem i dlatego też uwzględniana jest w działalności przedsiębiorstw. Jej częste uwzględnianie w działalności tych firm wynika jednak z dwóch odmiennych przyczyn. Aż 20 % przedsiębiorstw dostrzega duże zagrożenie ze strony globalizacji dla swojej działalności a tylko 16 % korzyści jakie daje ten proces.

Z analizy wyników ankiety wynika, że uwzględnianie wpływów globalizacji w działalności firmy nie jest zbyt uzależnione od wielkości przedsiębiorstwa. Zarówno przedsiębiorstwa duże, średnie, jak i małe podchodzą do tego zjawiska w podobny sposób. Około 40 % firm średnich i tyleż firm małych uznaje, że problem globalizacji ich nie dotyczy i nie uwzględniają go w swojej działalności. Prawie 39% firm dużych jest tego samego zdania. Jednak firmy duże częściej niż małe i średnie przedsiębiorstwa dostrzegają korzyści jakie stwarza globalizacja i z tego powodu często uwzględniają jej wpływ w swojej działalności. Ale to jednak firmy mikro wiążą z procesami globalizacyjnymi największe korzyści, ale też najczęściej nie uwzględniają tego problemu w swojej działalności. Ta niewielka różnica w postrzeganiu korzyści wynikających z procesów globalizacyjnych wskazuje bardziej pozytywne nastawienie menedżerów zarządzających dużymi i mikro przedsiębiorstwami do wszechogarniającego procesu globalizacji. Jednak pozytywny wpływ globalizacji na działalność przedsiębiorstw dostrzegany jest znacznie rzadziej niż fakt, że globalizacja stwarza szereg zagrożeń. Ze względu na duże zagrożenie jakie ona stanowi, częste uwzględnianie wpływów globalizacji w działalności firmy, deklaruje 22 % małych firm a także ponad 21 % średnich i tyle samo dużych. I tutaj znowu wyjątkiem są firmy mikro, wśród których tylko około 15 % dostrzega dla siebie zagrożenia wynikające z procesów globalizacyjnych.

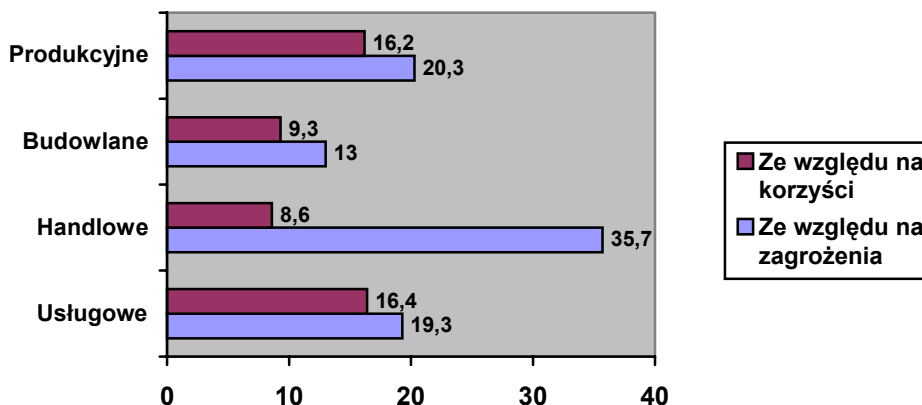
Tabela 2

Postawa przedsiębiorstw wobec procesów globalizacji wg profilu działalności

Wyszczególnienie	Produkcyjne	Budowlane	Handlowe	Usługowe
Nie dotyczy	39,5%	48,0%	25,7%	41,3%
Rzadko	26,0%	31,3%	31,4%	25,0%
Często, gdyż stanowi dla nas duże zagrożenie	19,3%	12,4%	35,7%	17,3%
Często, ze względu na korzyści jakie daje	15,2%	8,3%	7,2%	16,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań.

W procesie analizy uzyskanych w badaniach wyników, pogrupowano przedsiębiorstwa także pod względem zakresu ich podstawowej działalności. Wyniki badań w tym przekroju prezentowane są w tabeli 2 i na poniższych wykresach. Problemu wpływu globalizacji na działalność przedsiębiorstwa najczęściej nie dostrzegają firmy budowlane, a najrzadziej firmy handlowe, twierdząc że proces ten ich nie dotyczy. Jednocześnie przedsiębiorstwa handlowe najczęściej uwzględniają wpływ globalizacji ze

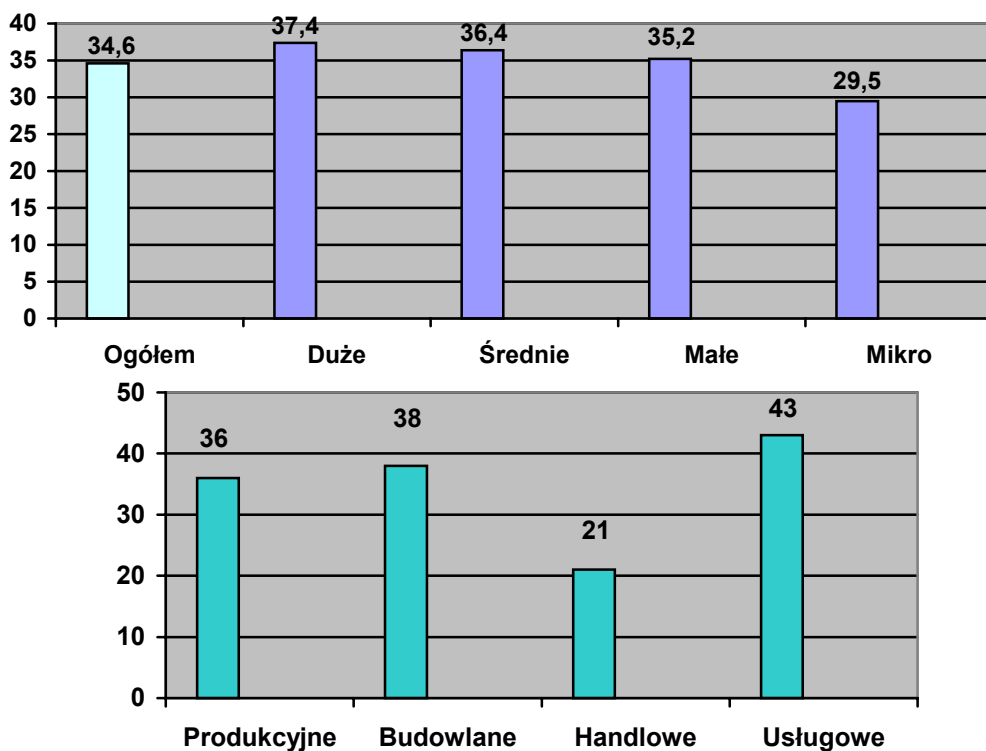
Wykres 4. Firmy często uwzględniające w swojej działalności wpływ globalizacji (%)
Źródło: opracowanie własne.

względem na zagrożenie jakie ten proces stanowi. A najmniej firm z tej branży dostrzega dla siebie korzyści jakie ona stwarza. Dziwi jednak fakt, że przede wszystkim mikro firmy handlowe (11 %) zauważają dla siebie korzyści wynikające z procesu globalizacji, ponieważ przede wszystkim tej wielkości przedsiębiorstwa (różnych branż) najbardziej odczuwają nasilającą się konkurencję następującą wraz z rozszerzaniem się procesów globalizacji oraz to one będą najbardziej narażone na negatywne skutki zwiększonej konkurencji wynikające także z przyszłej integracji.

Największe szanse w procesie globalizacji dostrzegają dla siebie przedsiębiorstwa przemysłowe i usługowe. I chociaż wynik ten jest lepszy niż średni dla ogółu przedsiębiorstw, to i tak większa część przedsiębiorstw z tych branż częściej dostrzega duże zagrożenia wynikające z procesu globalizacji niż szanse jakie on daje.

Przytoczone wyniki badań dowodzą przede wszystkim negatywnego odbioru procesów globalizacyjnych a także ignorowania ich w ramach prowadzonej przez przedsiębiorstwa działalności.

Fakt, że ponad 40 % ankietowanych firm twierdzi, iż proces globalizacji ich nie dotyczy jest zjawiskiem zadziwiającym, gdyż oznacza, że przedsiębiorstwa te niewłaściwie odbierają (interpretują) rzeczywistość gospodarczą. Dowodem jest fakt, że jednocześnie aż 83 % ankietowanych przedsiębiorstw deklaruje, że ich głównym źródłem informacji jest obserwacja rzeczywistości gospodarczej, a jednocześnie tak niewiele firm przykłada duże znaczenie do procesów globalizacyjnych, które w każdej dziedzinie rzeczywistości są zauważalne.

Wykres 5. Ocena integracja z UE jako szansy dla firm (%)

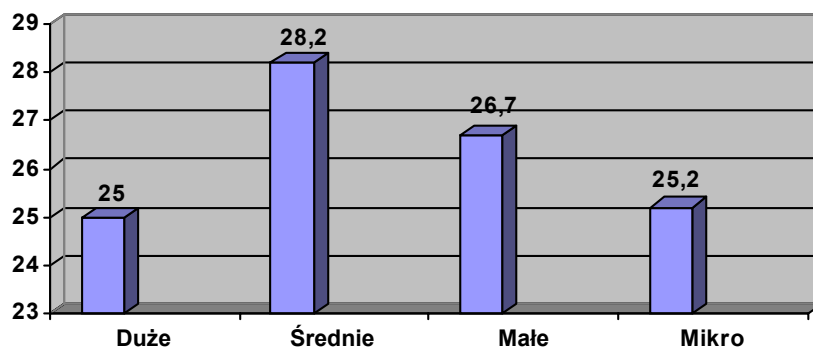
Źródło: opracowanie własne

Taki odbiór procesów globalizacyjnych wynikać może z faktu, iż przedsiębiorstwa regionalne skupiają się przede wszystkim na wewnętrznych, regionalnych czynnikach ich otoczenia i z nimi wiąże swoje szanse w najbliższej perspektywie. Prawie 67 % przedsiębiorstw największe szanse w perspektywie 2-3 lat dostrzega we wzroście popytu wewnętrznego a prawie 47 % wiąże je z działaniami administracji państwowej i terenowej, licząc na pomoc z jej strony. Tylko 36 % przedsiębiorstw szanse te wiąże z integracją z Unią Europejską, a 34 % widzi możliwość poprawy sytuacji w związku z zawieraniem gospodarczych układów regionalnych, a przecież oba ostatnie czynniki ściśle powiązane są z procesami globalizacyjnymi⁸. Im większe przedsiębiorstwo tym bardziej optymistycznie ocenia swoje szanse związane z przyszłą integracją z UE (wykres 5). Według profilu działalności najbardziej optymistyczni w ocenie integracji z UE są zarządzający firmami prowadzącymi działalność usługową. Natomiast średnio tylko co piąte przedsiębiorstwo zajmujące się działalnością handlową dostrzega szansę dla siebie w procesie integracji z UE.

⁸ W regionie szczecińskim mniejszy odsetek firm, niż w innych regionach, ocenia integrację z UE jako szansę dla siebie. Por. Zachowanie podmiotów rynkowych a proces integracji z UE (aspekt metodyczny), pod red. K. Karcz, K. Kędzior, B. Kolny, M. Malinowska, Akademia Ekonomiczna im. K. Adamieckiego, Katowice 2001, s. 95.

3. Ocena uczestnictwa regionalnych przedsiębiorstw w procesach globalizacyjnych

Charakterystyczną cechą globalizacji jest zwiększenie przepływów kapitałowych. Dotyczy to szczególnie kapitału spekulacyjnego, ale także inwestycji bezpośrednich. Napływ do Polski firm zagranicznych, w ramach prywatyzacji przedsiębiorstw

Wykres 6. Udział eksporterów w całkowitej liczbie firm według ich wielkości (%)

Źródło: opracowanie własne

państwowych, ale także budujących w naszym kraju firmy od podstaw, spowodował nasilenie konkurencji dla podmiotów krajowych przynosząc pozytywne, jak i negatywne tego skutki. Dalsze pogłębienie konkurencji nastąpi wraz z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej. Nie wszystkie przedsiębiorstwa regionalne są tego świadome, gdyż tylko 49 % ankietowanych firm wskazało konkurencję firm zagranicznych jako czynnik mogący w największym stopniu zagrozić pozycji firmy na rynku w perspektywie 2-3 lat. Najbardziej zagrożenie to dostrzegane jest przez firmy małe (52 %) oraz firmy handlowe (67 %). Przedsiębiorstwa budowlane obawiają się bardziej konkurencji firm krajowych (59 %), mikroprzedsiębiorstwa wskazują na wysokie koszty związane z zatrudnieniem pracowników (51 %), a wszystkie bez względu na wielkość i rodzaj działalności wskazują mały popyt wewnętrzny za najistotniejszy czynnik mogący zagrozić pozycji firmy na rynku (66 %).

Jeszcze raz potwierdza to spostrzeżenie, iż przedsiębiorstwa nie dostrzegają lub lekceważą wiele istotnych zjawisk z szeroko rozumianego otoczenia firm. W pewnym sensie taka postawa regionalnych przedsiębiorstw wynika z faktu, iż niewielka część przedsiębiorstw nastawiona jest na eksport swoich produktów skupiając się na rynku wewnętrznym (a nawet regionalnym). Po drugie, przeciętnie co trzecie przedsiębiorstwo wśród ogółu badanych, postrzega rynek szczeciński za nieatrakcyjny dla inwestorów zagranicznych i krajowych. Im mniejsza firma tym bardziej negatywnie ocenia atrakcyjność tego rynku. Przedsiębiorstwa regionalne liczą zatem na utrzymanie się obecnego stopnia konkurencji na rynku lokalnym w najbliższych latach, pomimo postępu procesów globalizacyjnych.

Procesy globalizacyjne związane są z nasileniem wymiany międzynarodowej towarów, pracy i kapitału. Informacje dotyczące międzynarodowych przepływów dóbr i usług mogą zatem posłużyć za miarę udziału podmiotów w procesach globalizacyjnych. Analiza udzielonych w ankiecie odpowiedzi wskazuje na niewielki udział podmiotów regionalnych w tej dziedzinie. Dane liczbowe dotyczące ilości firm eksporterów z regionu szczecińskiego regionu szczecińskiego zaprezentowano w postaci wykresu 6, a w tabeli 3

przedstawiono udział eksportu (obecny i przewidywany) w całkowitej sprzedaży firm eksportujących.

Tabela 3

Udział eksportu w całkowitej sprzedaży firm eksportujących (w %)

Wyszczególnienie	Ogółem	Duże	Średnie	Małe
Obecny udział	36,8	68,6	41,6	31,1
Orientacyjny w 2005 r.	46,7	63,6	50,6	41,7

Źródło: opracowanie własne.

Niewielki procent firm regionalnych zajmuje się działalnością eksportową. Średnio jest to co czwarte z ankietowanych przedsiębiorstw. Jednak sprzedaż eksportowa odgrywa stosunkowo dużą rolę w działalności eksporterów, a znaczenie eksportu rośnie wraz z wielkością przedsiębiorstwa. Większość przedsiębiorstw dostrzega w zwiększeniu eksportu szansę dla swojego rozwoju. Na wzrost eksportu do 2005 roku liczą przede wszystkim firmy małe i średnie. Firmy duże oczekują natomiast niewielkiego spadku roli eksportu. Badane przedsiębiorstwa deklarują, iż podejmują próby zwiększania eksportu. Takie próby w ostatnich 2-3 latach podjęło aż 78 % ankietowanych firm eksportujących. Szczególną aktywność w tym zakresie wykazały firmy średnie (85 %) i duże (80 %). Najczęściej w celu zwiększenia eksportu firmy przeprowadziły modernizację produktu/usługi (55 %), rozwijały marketing (53 %), modernizowały swój majątek lub opracowywały nowy produkt/usługę (po 35 %). Zdecydowana większość eksporterów (68 %) sprzedaje za granicą swoje produkty pod własną marką, a opłacalność eksportu ocenia jako zbliżoną do sprzedaży w kraju. Przyczyną takiej sytuacji jest zdaniem przedsiębiorców przede wszystkim wysoki poziom kursu złotego (57 %). Inne ważne przyczyny hamujące wzrost eksportu to trudności z dotarciem do potencjalnych odbiorców (45 %) – szczególnie istotne dla małych firm (53 %) - oraz wysokie koszty (34 %). Tylko po około 6 % firm uznało brak atestów oraz małą elastyczność prowadzonej działalności za ważne przyczyny hamujące eksport. Podsumowując, za najważniejsze przyczyny hamujące eksport przedsiębiorstwa uznały obiektywne w stosunku do samych firm. Badani eksporterzy dostrzegają konieczność podjęcia przez państwo działań zmierzających do zwiększenia eksportu. Zdecydowanie największe znaczenie ma dla nich możliwość stosowania ulg eksportowych w podatku dochodowym, korzysta z nich obecnie niewiele ponad 3 % firm. Nieco mniejszą wagę przypisują stworzeniu łatwo dostępnego systemu informacji o rynkach zagranicznych oraz działaniom w kierunku obniżenia kursu złotego.

Za miarą uczestnictwa podmiotów w procesach globalizacyjnych uznać można także podejmowanie i utrzymanie kontaktów i współpracy z partnerami zagranicznymi. Przeszło 74 % ankietowanych przedsiębiorstw deklaruje, iż w ostatnim czasie nawiązała kontakty z partnerem zagranicznym, przede wszystkim w celu dystrybucji swoich produktów za granicą (38 %) oraz dystrybucji produktów partnera na terenie Polski (36 %). Kontakty z partnerami zagranicznymi firmy nawiązywały głównie drogą prywatną (75,5 %), rzadziej poprzez udział w targach i wystawach (48 %) oraz poprzez wyspecjalizowane organizacje (13,4 %). Jednak nie wszystkie kontakty nawiązane z partnerami zagranicznymi zakończyły się podjęciem współpracy, gdyż aż 62 % ankietowanych przedsiębiorstw nie podjęła decyzji o rozpoczęciu działalności na rynkach zagranicznych.

Procesy globalizacyjne przyczyniają się do zwiększenia liczby informacji i szybkości ich przepływu oraz traktowania informacji jako dodatkowego zasobu gospodarczego. Bez szybkiego, łatwego dostępu do możliwie dużej liczby informacji oraz właściwego zarządzania nimi współczesne organizacje nie mogą sprawnie i efektywnie funkcjonować. Za inną miarą uczestnictwa podmiotów w procesach globalizacyjnych można uznać więc także stopień informatyzacji produkcji. Badane przedsiębiorstwa deklarują względnie wysoki stopień wyposażenia firm w systemy informatyczne, gdyż:

- w 90 % firm funkcjonuje system finansowo-księgowy,
- 74 % podmiotów posiada system kadrowo-płacowy,
- system sprzedaży, dystrybucji posiada 61 % przedsiębiorstw,
- w 48 % firm funkcjonuje system gospodarki materiałowej,
- 47 % posiada system środków trwałych,
- 16 % dysponuje systemem zarządzania produkcją.

Im mniejsze przedsiębiorstwo tym stopień wyposażenia w wymienione systemy informatyczne maleje.

Ocena posiadanych przez firmy systemów informatycznych⁹ wskazuje, że według oceny samych firm ankietowane przedsiębiorstwa posiadają dobre jakościowo systemy informatyczne, gdyż wysoko oceniły ich funkcjonalność (4), jakość uzyskiwanych raportów (3,9), łatwość obsługi (4,1) oraz możliwość rozbudowy systemów (3,6). Przytoczone oceny są średnią ocen dla wszystkich systemów informatycznych. Jednak tylko 33 % badanych firm deklaruje zintegrowanie wszystkich posiadanych w firmie systemów informatycznych. A przecież zintegrowany system informatyczny może usprawniać realizację procesów biznesowych, chociażby przez skrócenie czasu czy eliminację błędów i niespójność w danych (raz wprowadzone do systemu dostępne są dla wszystkich korzystających z nich pracowników). Korzyści z integracji systemu informatycznego są większe im większe przedsiębiorstwo, bardziej złożone procesy zarządzania, bardziej skomplikowane procedury, większa liczba pracowników zaangażowana w ich realizację oraz więcej danych do przetwarzania. Jednak spośród badanych przedsiębiorstw tylko co piąta duża firma ma w pełni zintegrowany system informatyczny, a najwyższy poziom zintegrowania systemu występuje w średnich podmiotach (37 %).

Badane przedsiębiorstwa podejmują także działania w zakresie e-biznesu. Jednak niewiele ponad 40 % z nich prezentuje się w Internecie. Nie jest to wskaźnik zadawalający zważywszy na fakt, iż stale rośnie liczba użytkowników sieci. Znacznie gorzej wypada aktywne wykorzystanie Internetu. Zaledwie 8 % ankietowanych deklaruje wykorzystanie sieci do zarządzania obsługą klientów, 7 % prowadzi handel elektroniczny a 4 % zarządza w ten sposób łańcuchem dostaw (komunikuje się z dostawcami).

4. Wnioski

Globalizacja jest procesem nieuniknionym i wszechogarniającym, i wszystkie podmioty duże czy małe, prowadzące działalność w różnym zakresie i z różnym powodzeniem powinny uwzględniać jej wpływ na swoją działalność. Nie jest to jednak tak oczywiste dla przedsiębiorstw regionu szczecińskiego, gdyż większość z nich bagatelizuje problem wpływu globalizacji na swoją działalność nie biorąc go w ogóle pod

⁹ Przedsiębiorstwa oceniały posiadane przez siebie poszczególne systemy informatyczne w skali od 0 do 5, przy czym 5 stanowiło ocenę najwyższą.

uwagę, bądź czyniąc to wyjątkowo. Oznacza to, że podmioty nie dostrzegają całej złożoności warunków otoczenia w jakich przyszło im obecnie funkcjonować, a przecież otoczenie przedsiębiorstw wywiera znaczący wpływ na sprawność ich funkcjonowania. Wskazuje to także na niewielkie znaczenie procesów dostosowawczych w przedsiębiorstwach. Nawet jeżeli docelowym rynkiem przedsiębiorstw jest rynek lokalny czy regionalny, jak wskazują wyniki dokonanej analizy, muszą one obecnie dostosować się do trendów o zasięgu światowym.

Dostosowanie to może być łatwiejsze jeżeli przedsiębiorstwa czerpią korzystne wzorce zachowań od innych podmiotów. Pozytywnie należy zatem ocenić próby nawiązania przez przedsiębiorstwa regionalne współpracy z partnerami zagranicznymi, gdyż współpraca ta może wywoływać szereg dodatnich zmian w innowacyjności przedsiębiorstw. Dzieje się tak wówczas, gdy współpraca z firmami zagranicznymi wiąże się z dyfuzją szeroko rozumianej wiedzy. Jednak średnio w co 2-3 badanej firmie deklarowanym celem nawiązania tej współpracy była chęć dystrybucji swoich produktów za granicą, nie mająca nic wspólnego z dyfuzją wiedzy od partnerów zagranicznych. A zdecydowanie mniejsza liczba firm (przeciętnie co 3-4) za cel nawiązania współpracy przyjęła kooperację i wytwarzanie wspólnego produktu z partnerem zagranicznym

Za najmniej istotny makroekonomiczny czynnik, mogący być szansą dla przedsiębiorstw w niezbyt odległej perspektywie, badane podmioty uznały nowe techniki informatyczne i telekomunikacyjne. Wskazywać mogłoby to na fakt, że badane firmy już teraz wykorzystują te techniki w szerokim zakresie. Pozytywnym zjawiskiem jest zatem to, że 90 % przedsiębiorców stosuje w swoich firmach różnego rodzaju systemy informatyczne, ale jak wykazano stopień zintegrowania tych systemów jest niewielki, a przedsiębiorstwa nie czerpią z posiadanych systemów takich korzyści jakie mogłyby faktycznie osiągnąć.

Większość firm deklaruje podejmowanie obecnie działań dostosowujących je do gospodarki elektronicznej. Jednak przede wszystkim badane podmioty wykorzystują Internet w celach reklamy elektronicznej swojego przedsiębiorstwa, a jedynie nieliczne do handlu elektronicznego i do zarządzania usługami wewnątrz firmy. Pozytywnie należy ocenić także fakt, że 54 % respondentów chciałoby poczynić dalsze inwestycje w komputery, 44 % w sieci komputerowe, a 24 % w systemy informatyczne. Za główny powód tych inwestycji badane przedsiębiorstwa wskazywały usprawnienie działań. Na tę przesłankę wskazywały wszystkie duże oraz zdecydowana większość firm średnich i małych. Zdecydowana mniejszość podmiotów wskazywała na konieczność konkurencyjną oraz wymogi prawne. Przedsiębiorstwa dostrzegają cały szereg korzyści wynikających z inwestycji informatycznych, jak między innymi: skrócenie czasu realizacji zadań, szybszy, krótszy i bardziej precyzyjny przepływ informacji, zmniejszenie zatrudnienia, rozszerzenie wachlarza realizowanych działań. Tylko 3 % właścicieli firm nie dostrzegło żadnych widocznych efektów informatyzacji przedsiębiorstwa.

Zdecydowana przewaga dostrzeganych korzyści nad brakiem widocznych efektów informatyzacji potwierdza prawdziwość deklaracji dokonania przyszłych inwestycji informatycznych w badanych przedsiębiorstwach. Odbędzie się to pod warunkiem, że firmy odczuwać będą w przyszłości mniejsze niż do tej pory braki zasobów finansowych a kredyt bankowy będzie łatwiej dostępny. Obecnie są to ogromne bariery rozwoju i innowacyjności badanych przedsiębiorstw. A bez rozwoju i zwiększenia skłonności do innowacyjności obecnie działające podmioty mają niewielką szansę dostosowania się i konkurowania w warunkach coraz bardziej nasilających się procesach globalizacyjnych.